

ЛІТЕРАТУРА

1. Білаш С.М. Сучасні аспекти вивчення клінічної анатомії і оперативної хірургії / С.М.Білаш, О.М.Проніна, М.М.Коптев // Матеріали навчально-наукової конференції з міжнародною участю «Актуальні проблеми сучасної вищої медичної освіти в Україні». – Полтава, 21 березня 2019. – С. 18-20.
2. Вовк Ю.Н. Клиническая анатомия – основа современной морфологии и хирургии / Ю.Н.Вовк // Морфология. – 2016. – № 3. – С. 354-357.
3. Кирпатовский И.Д. Клиническая анатомия. В 2 книгах. Кн. 1: Голова, шея, торс / И.Д.Кирпатовский, Э.Д.Смирнова. – М., 2003. – 421 с.
4. Papa V. Teaching Anatomy in the XXI Century: New Aspects and Pitfalls / V.Papa, M.Vaccarezza // The Scientific World Journal. – 2013. – Vol. 2013. – 5 p. 10348. DOI: 10.1155/2013/310348.

УДК 378. 147-057.875

Богиня Л.В., Горбенко Є.В.

Українська медична стоматологічна академія м. Полтава ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНИХ СТРАТЕГІЙ НА ЕТАПІ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН ДО ВСТУПУ У ЗАКЛАДИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Окреслено наукові підходи до розробки проблеми стратегій вивчення мови як іноземної. Розглянуто найбільш поширені у науковій літературі визначення поняття «навчальні стратегії». Висвітлено питання класифікації навчальних стратегій. Проаналізовано шляхи формування навчально-пізнавальних стратегій під час навчання іноземних громадян на етапі підготовки до вступу у заклади вищої освіти України.

Ключові слова: *навчальні стратегії, іноземні слухачі, початковий етап навчання, мова як іноземна*

The scientific approaches to the development of a strategy for learning a language as a foreign were highlighted. The most common concepts of "educational strategies" in the scientific literature are considered. The ways of forming of educational and cognitive strategies at the stage of preparing foreign citizens for admission to higher education of Ukraine were explored.

Key words: *foreign students, initial stage of learning, language as a foreign.*

Постановка проблеми. Пошук і впровадження оптимальних шляхів і способів підготовки іноземних громадян до навчання у закладах вищої освіти залишається одним з найактуальніших напрямів наукових розвідок упродовж останніх десятиліть. Методика навчання мови іноземних студентів є однією із пріоритетних складових розвитку української лінгводидактики. Одним із основних чинників успішного оволодіння мовою як іноземною визнано формування та розвиток навчально-пізнавальних стратегій іноземних студентів, тобто їхньої готовності до вмотивованого активного засвоєння мови як засобу здобуття фахової освіти.

Дослідженню проблеми формування навчальних стратегій у вивченні іноземної мови присвячені праці українських та зарубіжних учених, зокрема О. Тарнопольського [4], І. Семенишин [3], С. Даніель [6], Р. Оксфорд [8], Дж. О'Меллі [7] та інших. Водночас спостерігається різне трактування самого поняття

«навчальні стратегії», а особливості навчальних стратегій вивчення мови іноземними громадянами, що планують здобувати фахову освіту в ЗВО України, окреслені лише в деяких аспектах. [1]

Мета статті - на підґрунті аналізу досліджень науковців аргументувати необхідність формування навчально-пізнавальних стратегій й узгодження їх з комунікативними потребами іноземних слухачів, що проходять підготовку до вступу у ЗВО України.

Термін «стратегія» (грец. Στρατηγία - мистецтво полководця) тлумачиться як «загальний, недеталізований план, що охоплює тривалий період часу, спосіб досягнення складної мети» [2]

Питання власне навчальних стратегій вивчення іноземної мови активно вивчалось в останні десятиліття ХХ століття такими вченими як Дж. О'Меллі (J.O' Malley), П. Біммель (P. Bimmel), Н. Рампіллон (N. Rampillon) Р. Оксфорд (R. Oxford), А. Венден (A.L. Wenden), Д. Літл (D. Little).

Р. Біммель визначає навчальні стратегії як ментальний план для досягнення навчальних цілей [5]

Слідом за Р. Оксфорд, вважатимемо, що навчальні стратегії – це кроки, які послідовно здійснює особа, що навчається, для покращення процесу навчання й досягнення своєї мети. Під час вивчення мови стратегії є інструментами для активного самостійного навчання задля розвитку комунікативної компетенції, а чітко визначені дії дозволяють досягати навчальних цілей легше, швидше, найоптимальнішим способом.

В аспекті нашої розвідки актуальною видається класифікація Р. Оксфорд [8], яка виділяє дві групи стратегій (основні й допоміжні), кожна з яких, у свою чергу, поділяється на підгрупи. До основних дослідниця відносить стратегії пам'яті, когнітивні й компенсаторні стратегії. Допоміжні стратегії: метакогнітивні, емоційно-афективні й соціальні. Такі стратегії, як створення ментальних зв'язків групуванням, асоціаціями або контекстом, застосування картинок, звуків під час семантизації, належать до стратегій запам'ятовування нової інформації. Когнітивні стратегії мають підтримувати розуміння й продукування висловлювань, використовуючи прийоми індукції, дедукції, порівняльного аналізу. Компенсаторні стратегії здатні допомогти при нестачі мовних знань (наприклад, компенсують недостатній набір лексичних та граматичних засобів). До них можна віднести здогадку про значення, звернення до рідної мови, невербальні засоби (міміку, жести тощо).

Метакогнітивні стратегії в класифікації Р. Оксфорд відповідають за координацію навчального процесу, планування, контроль і оцінювання. Регуляції емоцій під час вивчення іноземної мови служать афективні стратегії. Соціальні стратегії включають в себе співпрацю з іншими і здатність до співпереживання (вміння ставити запитання, коригувати й уточнювати власну думку, вміння толерантного ставлення до співрозмовника, мови, культурних та релігійних традицій іншої країни тощо).

Варто зазначити, що такий підхід до навчальних стратегій орієнтований саме на дії того, хто навчається, а не на особливості предмета, який вивчається. Отже, ці стратегії можна вважати універсальними й використовувати не лише під час вивчення мови, а й інших дисциплін, що досить суттєво для іноземних слухачів, які у перший рік навчання мають адаптуватися до нового освітнього простору. Крім того, вищезазначені навчальні стратегії можуть застосовуватися як на етапі

підготовки до навчання у закладах вищої освіти, так і під час здобуття обраного фаху, та й протягом усього життя, адже лікар завжди навчається, опановує нові методи й технології діагностики та лікування.

Розглядаючи навчальні стратегії як думки й дії іноземного слухача на початковому етапі навчання, що спрямовані на досягнення глобальної мети – оволодіння мовою як засобом отримання фаху, вважаємо доцільним та методично вмотивованим формування навчальних стратегій з перших занять вивчення української мови як іноземної.

Здобуваючи середню освіту, слухачі вже мали досвід вивчення іноземної мови, проте більшість із них вважає, що результат навчання залежить від аудиторної роботи під керівництвом викладача й не усвідомлює, що вдале засвоєння мовних норм та набуття навичок спілкування нерідною мовою відбувається, здебільшого, під час самостійної роботи. Варто озброїти слухачів інструментом, за допомогою якого вони не лише отримуватимуть знання, але й зможуть розвивати навички в усіх видах мовленнєвої діяльності, управляти рецептивними й продуктивними процесами мовлення, оцінювати власні досягнення, коригувати процес вивчення іноземної мови. Саме таким інструментом і є навчальні стратегії, а завдання викладача – навчити слухачів застосовувати їх у відповідності до потреб і ситуації.

Наведемо приклад стратегії для вивчення лексики у перший місяць навчання – запам'ятовування нової інформації. Попередньо визначивши стилі сприйняття інформації слухачами, під час семантизації лексем для «візуалів» пропонуємо фотографії, картинки, відеоряд, а для «аудіалів» - знайти звукову співзвучність (наприклад, зі словом рідної мови), після чого створити карту ментальних зв'язків – з якою групою слів слухач пов'яже слово, що вивчається. Надалі, для семантизації й запам'ятовування рекомендуємо залучати системні зв'язки – пошук синонімів, антонімів, словотвір тощо.

Щоб вирішити проблему з незнайомим словом під час читання, перш за все формуємо навички визначення значення слова за контекстним оточенням, розвиток мовної здогадки. Доцільно, на нашу думку, під час аудиторного читання тексту, запропонувати слухачам висловити власну думку щодо значення нових слів і аргументувати її для своїх одногрупників. Варто зазначити, що передумовами для формування цих навчальних стратегій є достатній рівень знань мови, щоб зрозуміти слово з контексту, а також рівень сформованості мовної компетенції в усіх членів академічної групи, отже активне застосування означених стратегій може бути вдалим, починаючи з другого семестру першого року навчання. З досвіду викладання мови як іноземної зазначимо, що найменш ефективною навчальною стратегією для запам'ятовування є пошук нових лексем у двомовному словнику чи використання мови-посередника.

Під час безпосередньої роботи з навчальним текстом навчаємо слухачів застосовувати когнітивні навчальні стратегії, такі як пошук і виділення важливих аспектів теми тексту, поєднання нової інформації з емпірично чи попередньо отриманими знаннями, узагальнення тощо. Соціальні стратегії навчання застосовуються під час спільної роботи над текстом чи виконання завдання в парах, а також вирішення проблеми з розумінням тексту в цілому чи окремих його положень. Контроль власних почуттів, страх невдалого виконання завдання, демотивація регулюються афективними стратегіями.

Можемо констатувати, що в іноземних громадян, що проходять підготовку

до вступу у ЗВО, здебільшого сформовані компенсаторні стратегії навчання, недостатньо сформовані когнітивні стратегії, а соціально-афективні – ще меншою мірою. Найбільш проблемним є відсутність навичок планування власної навчальної діяльності, рефлексії, взаємодії.

Педагогічний вплив викладача має на меті оволодіння слухачами якомога широким спектром стратегій і застосування їх відповідно до конкретного навчального завдання. Наукового обґрунтований комплекс вправ навчання читання, аудіювання, усного та писемного мовлення для задоволення комунікативних потреб іноземних слухачів є частиною процесу формування когнітивних, соціальних та афективних стратегій навчання.

Роз'яснення метакогнітивних стратегій уможливорює навчальну автономію слухачів, завдяки чому вони опановують планування процесу навчання, проведення рефлексії й коригування. Систематичний тренінг стратегій, гнучко інтегрований у навчальний процес, фокусування на ньому під час закріплення специфічних навичок мають стати частиною організаційно-виховної роботи кожного викладача, що допоможе слухачам пройти період адаптації й підготуватися до навчання за базовими спеціальностями. На наш погляд це варто робити, адже регулярний тренінг стратегій і сформовані навички їх застосування сприяють підвищенню самостійності, мотивації й задоволення від процесу та результатів навчання.

Подальші розвідки плануємо проводити в напрямках теоретичного обґрунтування й практичного застосування навчальних стратегій під час підготовки іноземних слухачів до практичного заняття, поетапного й підсумкового контролю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бей Л.Б. Стратегия и тактика обучения иностранных студентов реферированию. Код доступа: <http://uapryal.com.ua/training/bey-l-b-strategiya-i-taktika-obucheniya-inostrannyih-studentov-referirovaniyu/>
2. Вікіпедія. Код доступа: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F>
3. Семенишин И. Е. Учебные стратегии в изучении иностранного языка как методическая проблема / И. Е. Семенишин // Наукові записки. Серія: Педагогіка. – 2011. – № 2. – С. 156 – 158.
4. Тарнопольський О.Б. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі: підручник / О.Б. Тарнопольський, М.Р. Кабанова. – Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. – 256 с.
5. Bimmel P., Rampillon N. Lernerautonomie und Lernstrategien. Langenscheidt: Berlin-München-Leipzig, 1999.
6. Danielle S. Reading comprehension strategies: Theories, Interventions and Technologies. – USA: Lawrence Erlbaum Associates, Inc., – 2007. – 175 – 276 pp.
7. O'Malley J. M., Chamot A. U. Learning strategies in second language acquisition. – Cambridge: Cambridge University Press, 1990. – 1 p., – 3–8 pp.
8. Oxford R. Language learning strategies: what every teacher should know. The University of Alabama: Heinle&Heinle Publishers, 1990. – 342 p.